

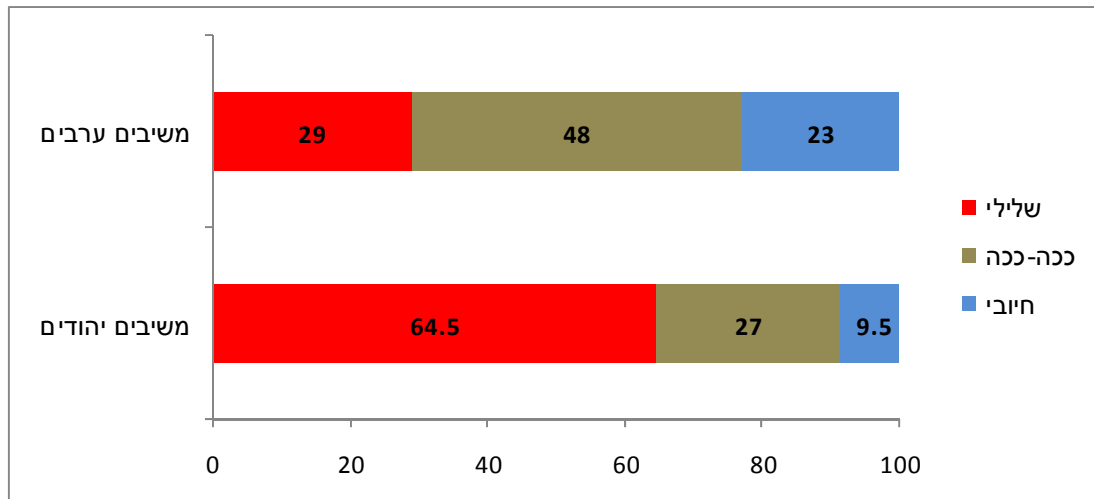
מדד השלום - ספטמבר 2010 פרופ' אפרים יער ופרופ' תמר הרמן

תקציר הממצאים

- **מי אשם בפרוץ אינתיפדת אל אקצא (השנייה) לפני עשור?** רוב מכריע (71%) בציבור היהודי מפיל את האשמה על הפלסטינים ואילו בציבור הערבי רוב - אם כי קטן יותר (54%) - מטיל אותה על ישראל.
- **מי ניצח במישור הצבאי?** בשני הציבורים, היהודי והערבי, קיים רוב ברור (77% ו-60% בהתאמה) לדעה כי לא היה באינתיפאדה הזו צד מנצח צבאית.
- **מי ניצח במישור המדיני?** בשני הציבורים נמצא גם רוב להערכה כי אף צד לא יצא מנצח בחזית המדינית (64% בציבור יהודי ו-55% בציבור הערבי).
- **מה מקור השקט הבטחוני בשנים האחרונות?** יש הבדל גדול בהערכת הציבור היהודי והציבור הערבי את הסיבות לשקט במישור הביטחוני. רוב מהיהודים (55%) מייחס אותו למדיניות היד החזקה של ישראל ומיעוט של 18% בלבד מייחסים זאת להחלטה פלסטינית להפחית באלימות. לעומת זאת, בציבור הערבי רק מיעוט (18%) מייחסים את השקט למדיניות ישראל, ואילו 36% מאתרים אותו בהחלטה הפלסטינית להימנע מאלימות. לשאר בשתי הקבוצות אין דעה ברורה.
- **מה הסיכוי לפרוץ אינתיפדה שלישית?** רוב בציבור היהודי (63%) מאמינים שהסיכויים לכך הם גבוהים. הציבור הערבי, לעומת זאת, נחלק שווה בשווה (44%) מי שצופים כי תפרוץ בקרוב אינתיפדה שלישית לבין מי שאינם מעריכים כי סכנה כזו עומדת בפתח.
- **האם העדר שלום או לחילופין חתימה על הסכם שלום ישפיעו על יחסי יהודים-ערבים בתוך ישראל?** בשני הציבורים – היהודי והערבי - נמצאו ששיעורים זהים (54%) של מחזיקים בעמדה שכל עוד אין שלום, לא יתכנו קרבה והבנה בין יהודים לערבים בישראל. ואולם מתברר כי רוב דומה מאוד גם מעריכים כי השגת הסכם שלום כשלעצמו לא יביא להיווצרות יחסי אמון ושכנות טובה בין יהודים לערבים: למעלה ממחצית היהודים והערבים כאחד מחזיקים בדעה הפסימית שאפילו אם יחתם הסכם שלום לא יחול שיפור דרמטי ביחסים בין שני הציבורים בישראל.
- **ומי אשם בהדרדרות של הפגנות הישראלים-הערבים לאלימות קשה לפני עשור?** הציבור היהודי מאשים בראש ובראשונה את ההנהגה בערבית-ישראלית (35.5%) ואת המפגינים הערבים (29%). רק 11% תולים את האשם בהתנהגות המשטרה ו-12% סבורים שכל הגורמים הללו אחראים לאלימות באותה מידה. לציבור הערבי עמדה שונה מאוד: 43% מאשימים את המשטרה, 16% את התנהגות המפגינים היהודים, 8% את המפגינים הערבים ו-6% בלבד את ההנהגה הערבית. 20% סבורים כי כל הגורמים הללו אחראים להתנגשויות האלימות.

- מה יחסם של האזרחים הערבים למדינה? רוב ברור (64.5%) בקרב היהודים סבורים כי יחס הערבים למדינה הוא שלילי, בעוד שבקרב הערבים העמדה השכיחה (48%) היא כי מדובר ביחס ביניים, 29% סבורים שמדובר ביחס שלילי ו-23% שיחסם חיובי.

תרשים החודש: איך אתה מעריך את יחסם של האזרחים הערבים למדינת ישראל מבחינת מחויבות והרגשת השתייכות אישית למדינה?

הממצאים בהרחבה

במלאת עשר שנים להתנגשויות אוקטובר במגזר הערבי בישראל ולפרוץ האינתיפאדה הפלסטינית השנייה, אינתיפאדת אל אקצא בישראל, התמקד מדד השלום החודש בשתי סוגיות ובקשר שביניהן: א. כיצד מעריכים היהודים והערבים בישראל את גורמיה ותוצאותיה של האינתיפאדה הפלסטינית השנייה; ב. כיצד הם מעריכים את הזיקה ההדדית בין מדינת ישראל לציבור אזרחיה הערבים.

כצפוי, וכמו בעבר, רוב הציבור היהודי נוטה להטיל את עיקר האשמה לאינתיפאדה על הפלסטינים ואילו הציבור הערבי - על ישראל, אם כי עמדותיהם של הנשאלים היהודים הן יותר חד-צדדיות. כך, 71% מתוכם רואים את הפלסטינים כאשמים בלעדיים או עיקריים, שעה שבקרב הערבים רוב אבל קטן יותר - 54% - תולה את האשמה בישראל.

לשאלה האם במבט לאחור ניתן להצביע על צד אחד שניצח או הפסיד באינתיפאדה מבחינה צבאית, הן בציבור היהודי הן בציבור הערבי יש רוב ברור לדעה כי אין צד שניצח - 77% ו-60% בהתאמה. 14% מבין היהודים מאמינים שישראל ניצחה בהשוואה ל 24% כך בציבור הערבי. בשני המגזרים נמצא מיעוט זעיר בלבד - 4% בקרב היהודים ו-5% בקרב הערבים - לדעה שידם של הפלסטינים הייתה על העליונה מבחינה צבאית.

הוא הדין בשאלת הנצחון המדיני. שוב רוב - 64% בקרב היהודים ו 55% בקרב הערבים - מעריכים כי אף צד לא יצא מנצח מדינית מן האינתיפאדה. מבין השאר, שוב יותר ערבים מיהודים סבורים שישראל ניצחה - 19% לעומת 10%. במילים אחרות, הן במישור הצבאי הן במישור המדיני, הערבים הישראליים רואים את ישראל יותר כמנצחת צבאית ומדינית באינתיפאדה מאשר היהודים הישראליים.

פער ניכר וצפוי קיים בין שני הציבורים ביחס לסיבות לשקט הבטחוני היחסי השורר בשנים האחרונות, כאשר גם בנושא זה הציבור היהודי יותר נחרץ או מגובש בהערכתו מהציבור הערבי. כך, יש רוב יהודי - 55% - הסבור כי השקט נובע ממדיניות היד החזקה שנקטה ישראל ורק מיעוט של 18% מייחס את השקט להחלטה פלסטינית להוריד את רמת האלימות. לעומת זאת, הציבור הערבי מפוצל: השיעור הגבוה ביותר - 36% - תולים את הסיבה בהחלטה פלסטינית להוריד את האלימות, 21% סבורים שלא המדיניות הישראלית ולא החלטה פלסטינית אלא גורמים אחרים אחראים לשקט ורק מיעוט - 19% - מייחס את השקט למדיניות הביטחונית של ישראל.

מהם הסיכויים כי בעתיד הנראה לעין תפרוץ אינתיפאדה שלישית? כפי שעולה מהממצאים, רוב ברור בציבור היהודי - 63% - מאמינים שהסיכויים לכך הם גבוהים. הציבור הערבי מפוצל גם בשאלה זו כאשר 44% סבורים כך וכשיעור הזה בדיוק סבורים ההיפך.

לשאלה "עד כמה נכונה או לא נכונה הדעה כי כל עוד לא יהיה הסכם שלום בין ישראל לפלסטינים, לא יהיו יחסי אמון ושכנות טובה בין יהודים וערבים בישראל, ולא משנה איך תתנהג ממשלת ישראל כלפי אזרחיה הערבים, היתה התפלגות התשובות דומה ביותר בשני המגזרים: 54% בקרב היהודים ו- 55% בקרב הערבים סבורים שדעה זו נכונה או די נכונה. במילים אחרות, רוב, אם כי לא גדול, בשתי הקבוצות סבור שהסכם שלום עם הרשות הפלסטינית הוא תנאי הכרחי לשיפור היחסים בין היהודים והערבים אזרחי ישראל.

אולם האם השגת הסכם שלום היא גם תנאי מספיק להיווצרות יחסי אמון ושכנות טובה בין היהודים והערבים בישראל? הממצאים מעידים כי גם ביחס לשאלה זו קיים רוב דומה - 53% מהיהודים ו 52% מהערבים – המחזיק בדעה הפסימית שאפילו אם יהיה הסכם כזה לא יחול שיפור ביחסים בין היהודים והערבים אזרחי ישראל.

הנטייה של שני הציבורים לראות באופן פסימי את עתיד היחסים נעוצה כנראה, לפחות בחלקה, בהבדלים התהומיים בין הזהויות הקולקטיביות שלהם וברמת המודעות ההדדית להבדלים אלה. כך, רק 25% בציבור היהודי סבור שהאזרחים הערבים מרגישים עצמם ישראלים זאת לעומת 60% (!) מהערבים המדווחים כי הם מרגישים עצמם ישראלים במידה רבה או במידה די רבה (95% מהם מגדירים עצמם במידה רבה מאד או די רבה כערבים, 69% כפלסטינים ו- 90% כבני הדת שעליהם הם נמנים – מוסלמי, נוצרי או דרוזי). נראה אם כן שהציבור היהודי נוטה להמעיט במידה ניכרת בחשיבות הזהות הישראלית של האזרחים הערבים, הנופלת בעוצמתה רק במעט מעוצמת זהותם הפלסטינית.

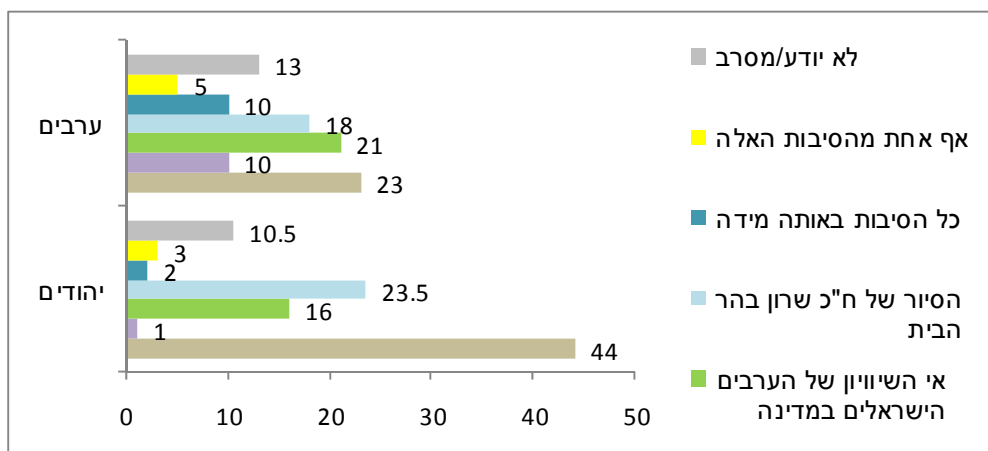
וכיצד תופסים הערבים את הזהות של היהודים? 81% מהם מעריכים כי היהודים מרגישים במידה רבה מאד או די רבה כיהודים, 77% שהם חשים ישראלים, ו 64% כציונים. הערכות אלה הן נמוכות במידה ניכרת מהתשובות בנושאי הזהויות הללו שהציבור היהודי מדווח על עצמו: 95% מדווחים כי הם מרגישים במידה רבה מאד או די רבה ישראלים, 94% - כיהודים, ו 80% כציונים. נראה אפוא כי הערבים הישראלים נוטים להמעיט בהערכתיהם את עוצמת שלוש הזהויות האלה בקרב היהודים, במיוחד ביחס לזהות הישראלית והציונית, אם כי הם אינם טועים בראייתם את הציונות כניצבת רק במקום השלישי בדירוג.

ביטוי קונקרטי יותר לפערים בין שני הציבורים ניתן למצוא באופן שבו שהם מעריכים את מדיניות הרשויות כלפי הערבים בכל הנוגע לחלוקת תקציבים ושירותים, בהכרה ובזכויות הניתנות להם כמיעוט לאומי, ובמידת השתלבותם במוסדות המדינה ובמערכת הפוליטית. בנושא של הקצאת

תקציבים, למשל, בעוד ש 88% מהערבים סבורים כי הם מופלים לרעה, רואים זאת כך רק 40.5% מהיהודים. פערים קטנים יותר, אך עדיין בלתי מבוטלים, מתגלים גם ביחס לשני התחומים האחרים. כך, בעוד 47% מהערבים חושבים שאינם מקבלים את הזכויות המגיעות להם כמיעוט לאומי, הרי שבין היהודים חושבים כך 34% בלבד. בדומה, 56% מהערבים גורסים שהם אינם משולבים או די לא משולבים במערכת המוסדית והפוליטית, שעה שבקרב הציבור היהודי רק 30% סבורים כך. יש לציין כי בנושאים הללו, הציבור הערבי הרחב מגלה עמדות שונות מהנהגתו, שכן הוא מדגיש את הפן החומרי שעה שהנהגתו מדגישה יותר את הממד התרבותי והממד הפוליטי של האפליה כלפי מגזר זה. דגש זה של הציבור הערבי הרחב גם מבהיר, ממש כמו דו"ח ועדת אור, כי ניתן לשפר את מארג היחסים בין המדינה לאזרחיה הערבים אם תהיה השקעה נאותה בתשתיות ובהיבטים מוחשיים אחרים של הקיום.

פער לא פחות עמוק מאשר בשאלת מתן הזכויות המתגלה בהשוואת הערכת הציבורים היהודי והערבי את המידה שבה האזרחים הערבים ממלאים את החובות הפוליטיות והכלכליות שלהם. כך בעוד שרק כ 15% מהיהודים חושבים שהערבים ממלאים את חובותיהם הפוליטיות, סבורים כן 46% מהערבים. הוא הדין במילוי חובות כלכליות: 22% בלבד מהיהודים מעריכים שהערבים עומדים בחובותיהם אלה לעומת 72% (!) מהמשיבים הערבים.

ומה באשר לגורמים למהומות של אוקטובר 2000? כפי שאפשר ללמוד מן התרשים שלהלן, בעוד שהיהודים מזהים את הסיבה העיקרית בהזדהות של הערבים עם אחיהם הפלסטינים, הציבור הערבי עצמו אינו מאוחד מאחורי הסבר יחיד:

מדד המו"מ לשלום עם הרשות הפלסטינית: מדגם כללי: 51.3; מדגם יהודי: 49.8

מדד השלום נערך בחסות תכנית אוונס לגישור ופתרון סכסוכים – אוניברסיטת תל אביב ושל המכון הישראלי לדמוקרטיה. הסקר בוצע בטלפון בימים א-ג 12-14 בספטמבר, על ידי מכון "דחף". השתתפו בו החודש 601 מרואיינים שהם מדגם מייצג של האוכלוסייה הבוגרת בישראל. טעות המדידה למדגם בגודל זה היא 4.5%. עיבודים סטטיסטיים: גב' יסמין אלקלעי. תקציר ממצאי הסקר פורסם ב"ידיעות אחרונות" ביום ב', 27 בספטמבר 2010.